

SFS 2008:416

Utkom från trycket
den 11 juni 2008
Omtryck

Lag om ändring i lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård;

utfärdad den 29 maj 2008.

Enligt riksdagens beslut¹ föreskrivs i fråga om lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård

dels att 2, 3, 6, 8–10, 11, 12–16, 18, 20, 21 c–23, 26 och 28 §§ samt rubrikerna närmast före 6 och 12 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det i lagen ska införas sju nya paragrafer, 3 a–3 d, 12 a, 16 a och 16 b §§ samt närmast före 8, 15 och 16 §§ nya rubriker av följande lydelse,

dels att det i lagen ska införas en ny rubrik närmast före 17 § som ska lyda ”Avvisning, utvisning m.m.”

Lagen kommer därför att ha följande lydelse från och med den dag då denna lag träder i kraft.

Inledande bestämmelser

1 § Föreskrifter om psykiatrisk vård som är förenad med frihetsberövande och annat tvång i andra fall än som avses i lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård (rättspsykiatrisk vård) ges i denna lag.

Lagen gäller den som

1. efter beslut av domstol skall ges rättspsykiatrisk vård,
2. är anhållen, häktad eller intagen på en enhet för rättspsykiatrisk undersökning,
3. är intagen i eller skall förpassas till kriminalvårdsanstalt eller
4. är intagen i eller skall förpassas till ett särskilt ungdomshem till följd av en dom på slutet ungdomsvård enligt 32 kap. 5 § brottsbalken. *Lag (2006:897)*.

2 § Föreskrifterna i hälso- och sjukvårdslagen (1982:763) om skyldighet för ett landsting att erbjuda hälso- och sjukvård gäller även rättspsykiatrisk vård.

Vad som sägs i denna lag om ett landsting gäller också en kommun som inte ingår i ett landsting.

Med chefsöverläkare avses i denna lag chefsöverläkaren vid den sjukvårdsinrättning där patienten är inskriven. *Lag (2008:416)*.

¹ Prop. 2007/08:70, bet. 2007/08:SoU15, rskr. 2007/08:178.

2 a § Tvångsåtgärder vid vård enligt denna lag får användas endast om de står i rimlig proportion till syftet med åtgärden. Är mindre ingripande åtgärder tillräckliga, skall de användas.

Tvång skall utövas så skonsamt som möjligt och med största möjliga hänsyn till patienten. *Lag (2000:354).*

2 b § Tvångsåtgärder i syfte att genomföra vården får användas endast om patienten inte genom en individuellt anpassad information kan förmås att frivilligt medverka till vård. De får inte användas i större omfattning än vad som är nödvändig för att förmå patienten till detta. *Lag (2000:354).*

Beslut om rättspsykiatrisk vård

3 § Föreskrifter om beslut av domstol om överlämnande till rättspsykiatrisk vård finns i 31 kap. 3 § brottsbalken.

Rättspsykiatrisk vård som avses i första stycket ges som sluten rättspsykiatrisk vård eller, efter sådan vård, som öppen rättspsykiatrisk vård. Vård som ges när patienten är intagen på en sjukvårdsinrättning benämns sluten rättspsykiatrisk vård. Annan vård enligt denna lag benämns öppen rättspsykiatrisk vård. *Lag (2008:416).*

3 a § Den som ges rättspsykiatrisk vård enligt 31 kap. 3 § brottsbalken utan beslut om särskild utskrivningsprövning får ges öppen rättspsykiatrisk vård om han eller hon

1. lider av en allvarlig psykisk störning, och
2. på grund av sitt psykiska tillstånd och sina personliga förhållanden i övrigt behöver iaktta särskilda villkor för att kunna ges nödvändig psykiatrisk vård.

En patient som ges öppen rättspsykiatrisk vård med stöd av första stycket får åter ges sluten rättspsykiatrisk vård, om hans eller hennes psykiska tillstånd eller personliga förhållanden i övrigt har förändrats på ett sådant sätt att behovet av rättspsykiatrisk vård inte längre kan tillgodoses utanför sjukvårdsinrättningen. *Lag (2008:416).*

3 b § Den som ges rättspsykiatrisk vård enligt 31 kap. 3 § brottsbalken med beslut om särskild utskrivningsprövning får ges öppen rättspsykiatrisk vård om

1. han eller hon fortfarande lider av en psykisk störning,
2. det inte längre är påkallat att han eller hon är intagen på en sjukvårdsinrättning för kvalificerad psykiatrisk dygnetruntvård som är förenad med frihetsberövande och annat tvång, och
3. han eller hon på grund av sitt psykiska tillstånd, sina personliga förhållanden i övrigt eller risken för återfall i brottslighet som är av allvarligt slag behöver iaktta särskilda villkor för att kunna ges nödvändig psykiatrisk vård.

En patient som ges öppen rättspsykiatrisk vård med stöd av första stycket får åter ges sluten rättspsykiatrisk vård om

1. det på grund av risken för återfall i brottslighet som är av allvarligt slag är påkallat att han eller hon är intagen på en sjukvårdsinrättning, eller

2. hans eller hennes psykiska tillstånd eller personliga förhållanden i övrigt har förändrats på ett sådant sätt att behovet av rättspsykiatrisk vård inte längre kan tillgodoses utanför sjukvårdsinrättningen. *Lag (2008:416)*.

3 c § Chefsöverläkaren får besluta att en patient som ges öppen rättspsykiatrisk vård med stöd av 3 a § första stycket åter ska ges sluten rättspsykiatrisk vård om

1. de förutsättningar som anges i 3 a § andra stycket är uppfyllda, och
2. rättens beslut om fortsatt vård inte kan avvaktas med hänsyn till risken för patientens eller annans hälsa eller personliga säkerhet.

Anser chefsöverläkaren att den slutna rättspsykiatriska vården bör fortsätta ska han eller hon senast inom fyra dagar från beslutet ansöka hos länsrätten om medgivande till sådan vård.

Har en ansökan enligt andra stycket kommit in till länsrätten får den slutna rättspsykiatriska vården fortsätta i avvaktan på länsrättens beslut.

Om rätten medger att den slutna rättspsykiatriska vården ska fortsätta, får den pågå under högst sex månader, räknat från den dag länsrätten meddelar beslut i frågan. I fråga om rättspsykiatrisk vård utöver denna tid tillämpas samma bestämmelser som vid fortsatt vård enligt 12 a §.

Om chefsöverläkaren inte ansöker om fortsatt sluten rättspsykiatrisk vård enligt andra stycket eller om rätten avslår chefsöverläkarens ansökan, ska det tidigare beslutet om öppen rättspsykiatrisk vård kvarstå. *Lag (2008:416)*.

3 d § Chefsöverläkaren får besluta att en patient som ges öppen rättspsykiatrisk vård med stöd av 3 b § första stycket åter ska ges sluten rättspsykiatrisk vård om

1. de förutsättningar som anges i 3 b § andra stycket är uppfyllda, och
2. rättens beslut om fortsatt vård inte kan avvaktas med hänsyn till risken för patientens eller annans hälsa eller personliga säkerhet.

Chefsöverläkaren ska inom fyra dagar från beslutet lämna in en anmälan till länsrätten enligt 16 a §. *Lag (2008:416)*.

4 § Den som avses i 1 § andra stycket 2, 3 eller 4 får ges rättspsykiatrisk vård om

1. han lider av en allvarlig psykisk störning,
2. han med hänsyn till sitt psykiska tillstånd och sina personliga förhållanden i övrigt har behov av psykiatrisk vård, som kan tillgodoses genom att han är intagen på en sjukvårdsinrättning, och
3. han motsätter sig sådan vård eller det till följd av hans psykiska tillstånd finns grundad anledning att anta att vården inte kan ges med hans samtycke.

Om någon som vårdas enligt lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård anhålls, häktas, tas in på en enhet för rättspsykiatrisk undersökning eller tas in i eller förpassas till kriminalvårdsanstalt, skall beslutet om sådan vård anses som ett beslut om rättspsykiatrisk vård. *Lag (2000:354)*.

5 § Beslut om intagning för rättspsykiatrisk vård enligt 4 § första stycket fattas av en chefsöverläkare vid en sjukvårdsinrättning eller enhet som avses i 6 §. För ett sådant beslut krävs att ett vårdintyg har utfärdats av någon annan läkare. Beträffande vårdintyg, undersökning för vårdintyg samt fast-

spänning, avskiljande och behandling gäller därvid bestämmelserna i 4 §, 5 §, 6 a § och 6 b § första stycket andra meningen lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård i tillämpliga delar.

En fråga om intagning för rättspsykiatrisk vård enligt 4 § första stycket skall avgöras skyndsamt efter undersökning av patienten.

Om rätten har fattat beslut om rättspsykiatrisk undersökning och den misstänkte har tagits in på undersökningsenheten, krävs inte något vårdintyg för beslut om rättspsykiatrisk vård. Detsamma gäller den som är anhållen, häktad, intagen i eller skall förpassas till kriminalvårdsanstalt eller som är intagen i eller skall förpassas till ett särskilt ungdomshem till följd av en dom på sluten ungdomsvård enligt 32 kap. 5 § brottsbalken och som förts till en sådan sjukvårdsinrättning som avses i 6 § första stycket för frivillig psykiatrisk vård. *Lag (2006:897)*.

| Gemensamma bestämmelser om vården

6 §² Rättspsykiatrisk vård ges på en sjukvårdsinrättning som drivs av ett landsting. Den som ges öppen rättspsykiatrisk vård får vistas utanför en sådan sjukvårdsinrättning.

Vid rättspsykiatrisk vård gäller i tillämpliga delar 15 a–17 §§ lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård.

På en enhet för rättspsykiatrisk undersökning får rättspsykiatrisk vård ges åt den som genomgår undersökning. *Lag (2008:416)*.

7 § Rättspsykiatrisk vård enligt 1 § andra stycket 1 skall påbörjas utan dröjsmål när domstolens beslut om sådan vård har vunnit laga kraft.

Är den dömde häktad, skall vården påbörjas även om beslutet inte har vunnit laga kraft, under förutsättning att den dömde och åklagaren medger att så sker. Så länge beslutet om häktning gäller skall därvid bestämmelserna om rättspsykiatrisk vård för den som är häktad tillämpas utom såvitt avser förutsättningarna för sådan vård.

| Sluten rättspsykiatrisk vård

8 §³ Vid sluten rättspsykiatrisk vård enligt denna lag gäller i tillämpliga delar bestämmelserna i 18–24 §§ lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård.

I fråga om den som är anhållen, häktad eller intagen i eller ska förpassas till kriminalvårdsanstalt får Kriminalvården i särskilda fall, om det behövs från ordnings- eller säkerhetssynpunkt, besluta om särskilda inskränkningar i rätten att ta emot eller skicka försändelser, att ta emot besök eller att samtala i telefon med utomstående. I fråga om den som är intagen i eller ska förpassas till ett särskilt ungdomshem till följd av en dom på sluten ungdomsvård enligt 32 kap. 5 § brottsbalken får Statens institutionsstyrelse fatta motsvarande beslut. Brev som avses i 9 § första stycket första meningen lagen (1976:371) om behandlingen av häktade och anhållna m.fl. från den som är häktad eller anhållen, brev som avses i 25 § första meningen lagen

² Senaste lydelse 2006:248.

³ Senaste lydelse 2006:897.

(1974:203) om kriminalvård i anstalt från den som är intagen liksom brev som avses i 19 § andra stycket lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga ska dock alltid vidarebefordras utan föregående granskning.

I fråga om den som ges rättspsykiatrisk vård efter beslut av domstol eller som är intagen i kriminalvårdsanstalt får regeringen i särskilda fall, om det behövs med hänsyn till rikets säkerhet eller till risken för att denne under vistelsen på sjukvårdsinrättningen medverkar till terroristbrott enligt 2 § lagen (2003:148) om straff för terroristbrott, besluta om särskilda inskränkningar i rätten att ta emot eller skicka försändelser, ta emot besök eller samtala i telefon med utomstående. *Lag (2008:416)*.

9 §⁴ Chefsöverläkaren får ge en patient, som ges rättspsykiatrisk vård enligt 31 kap. 3 § brottsbalken utan beslut om särskild utskrivningsprövning, tillstånd att under en viss del av vårdtiden vistas utanför sjukvårdsinrättningens område. Tillståndet får ges för ett visst tillfälle eller för vissa återkommande tillfällen. Tillstånd får ges endast under förutsättning att det står i överensstämmelse med vårdplanen.

Ett tillstånd att vistas utanför vårdinrättningens område får förenas med sådana villkor som anges i 26 § tredje stycket lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård.

Chefsöverläkaren får återkalla ett tillstånd som avses i första stycket om förhållandena kräver det. *Lag (2008:416)*.

10 §⁵ I fråga om den som ges rättspsykiatrisk vård enligt 31 kap. 3 § brottsbalken med beslut om särskild utskrivningsprövning prövas frågan om tillstånd att under en viss del av vårdtiden vistas utanför sjukvårdsinrättningens område av länsrätten efter ansökan av chefsöverläkaren eller patienten.

Vid sin prövning ska rätten särskilt beakta arten av den brottslighet som föranlett beslutet om särskild utskrivningsprövning, risken för återfall i brottslighet och verkan av den vård och behandling som patienten genomgått. Tillståndet får ges för ett visst tillfälle eller för vissa återkommande tillfällen. Tillstånd får ges endast under förutsättning att det står i överensstämmelse med vårdplanen.

Ett tillstånd att vistas utanför vårdinrättningens område får förenas med sådana villkor som anges i 26 § tredje stycket lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård.

Länsrätten får efter ansökan av chefsöverläkaren överlämna åt denne att för en viss patient besluta om tillstånd enligt första stycket. När det finns skäl för det, får länsrätten återta denna beslutanderätt. Chefsöverläkaren får återkalla ett tillstånd att vistas utanför vårdinrättningens område, om förhållandena kräver det. *Lag (2008:416)*.

10 a § Beträffande den som genomgår rättspsykiatrisk vård efter beslut enligt 31 kap. 3 § brottsbalken om särskild utskrivningsprövning får chefsöverläkaren ge tillstånd till vistelse på egen hand utanför vårdavdelningen men inom sjukvårdsinrättningens område endast om länsrätten har medgivit det.

⁴ Senaste lydelse 2000:354.

⁵ Senaste lydelse 2000:354.

Vid sin prövning av ansökan av chefsöverläkaren om sådant medgivande som avses i första stycket skall rätten särskilt beakta arten av den brottslighet som föranlett beslutet om särskild utskrivningsprövning, risken för återfall i brottslighet, verkan av den vård och behandling som patienten genomgått och säkerhetsförhållandena vid sjukvårdsinrättningen. Medgivandet får ges tills vidare eller för viss tid och får återkallas om förhållandena föranleder det.

Chefsöverläkaren skall underrätta länsrätten om förhållanden som är av betydelse för frågan om ett lämnat medgivande skall bestå. *Lag (2000:354)*.

10 b § Chefsöverläkaren får ge tillstånd till den som genomgår rättspsykiatrisk vård med stöd av 1 § 3 eller 4 att vistas på egen hand utanför vårdavdelningen men inom sjukvårdsinrättningens område endast om Kriminalvården respektive Statens institutionsstyrelse har medgivit det. Chefsöverläkaren skall underrätta Kriminalvården respektive Statens institutionsstyrelse om förhållanden som är av betydelse för frågan om ett lämnat medgivande skall bestå. *Lag (2005:978)*.

11 §⁶ Den som är intagen i en kriminalvårdsanstalt eller i ett särskilt ungdomshem till följd av en dom på slutet ungdomsvård enligt 32 kap. 5 § brottsbalken och som ges rättspsykiatrisk vård får ges tillstånd att under en viss del av vårdtiden vistas utanför sjukvårdsinrättningens område. Tillståndet får ges för ett visst tillfälle eller för vissa återkommande tillfällen. Tillstånd får ges endast under förutsättning att det står i överensstämmelse med vårdplanen.

Ett tillstånd enligt första stycket får förenas med sådana villkor som anges i 26 § tredje stycket lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård. *Lag (2008:416)*.

11 a § En fråga om tillstånd enligt 11 § första stycket prövas, efter ansökan av chefsöverläkaren eller patienten, av Kriminalvården i fråga om den som är intagen i kriminalvårdsanstalt och av Statens institutionsstyrelse i fråga om den som är intagen i ett särskilt ungdomshem. Om ansökan har gjorts av patienten, skall yttrande inhämtas från chefsöverläkaren. Tillstånd skall inhämtas även då patienten vid vistelsen utanför sjukvårdsinrättningens område skall vara åtföljd av sjukvårdspersonal. *Lag (2005:978)*.

11 b § Om missbruk inte kan befaras kan den som är häktad eller är intagen på en enhet för rättspsykiatrisk undersökning och som genomgår rättspsykiatrisk vård ges tillstånd att under viss kort tid vistas utanför sjukvårdsinrättningens respektive undersökningsenhetens område för att besöka en närstående som är svårt sjuk, närvara vid en närståendes begravning eller om det annars finns synnerliga skäl. Under vistelsen utanför sjukvårdsinrättningens respektive undersökningsenhetens område skall den som är häktad bevakas, om inte en sådan tillsyn av särskilda skäl kan antas vara onödig.

En fråga om tillstånd enligt första stycket prövas av Kriminalvården. I beslutet skall anges om patienten skall stå under bevakning eller inte. *Lag (2005:978)*.

Fortsatt vård och vårdens upphörande för den som vårdas utan särskild utskrivningsprövning

12 § Rättspsykiatrisk vård för den som vårdas enligt 31 kap. 3 § brottsbalken utan beslut om särskild utskrivningsprövning får pågå under högst fyra månader, räknat från den dag då domstolens beslut blivit verkställbart. Har patienten kommit till sjukvårdsinrättningen en senare dag, räknas tiden från den dagen. *Lag (2008:416).*

12 a § På ansökan av chefsöverläkaren får länsrätten medge att den rättspsykiatriska vården ska övergå i öppen eller sluten form eller fortsätta utöver den i 12 § angivna längsta tiden. I ansökan ska det anges om vården avser sluten eller öppen rättspsykiatrisk vård. Vid ansökan om öppen rättspsykiatrisk vård tillämpas 7 § fjärde stycket och 7 a § lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård. Det som sägs där om öppen psykiatrisk tvångsvård gäller i stället öppen rättspsykiatrisk vård.

Medgivande till förlängning av vårdtiden får lämnas för högst sex månader åt gången, räknat från den dag då länsrätten meddelar beslut i frågan.

Vid beslut om öppen rättspsykiatrisk vård ska rätten föreskriva de särskilda villkor enligt 3 a § första stycket 2 som ska gälla för vården. De särskilda villkoren får vara sådana som anges i 26 § tredje stycket lagen om psykiatrisk tvångsvård. Rätten får överlämna åt chefsöverläkaren att besluta om dessa villkor. När det finns skäl för det, får rätten återta denna beslutanderätt.

Till ansökan om fortsatt öppen rättspsykiatrisk vård ska det fogas en uppföljning av den samordnade vårdplanen. *Lag (2008:416).*

13 § Chefsöverläkaren ska genast besluta att vården av en patient som ges rättspsykiatrisk vård enligt 31 kap. 3 § brottsbalken utan beslut om särskild utskrivningsprövning ska upphöra om

1. patienten inte längre lider av en allvarlig psykisk störning, eller
2. det inte längre med hänsyn till patientens psykiska tillstånd och personliga förhållanden i övrigt är påkallat att han eller hon
 - a) är intagen på en sjukvårdsinrättning för psykiatrisk vård som är förenad med frihetsberövande och annat tvång, eller
 - b) ges öppen rättspsykiatrisk vård.

Chefsöverläkaren ska fortlöpande överväga frågan om den rättspsykiatriska vårdens upphörande. *Lag (2008:416).*

14 § Har en ansökan enligt 12 a § kommit in till länsrätten, får den rättspsykiatriska vården fortsätta i avvaktan på länsrättens beslut. Om vården fortsätter ska den ges i den form som föreskrivs i det senaste beslutet om rättspsykiatrisk vård. Avslår rätten ansökan, ska vården upphöra omedelbart. Chefsöverläkarens ansökan eller rättens medgivande med anledning av en sådan ansökan fortsätter att gälla, om patienten överförs till en annan sjukvårdsinrättning utan att beslut har fattats om att den rättspsykiatriska vården ska upphöra.

Den rättspsykiatriska vården upphör, om inte en ansökan om medgivande till fortsatt vård har kommit in till länsrätten innan tiden för gällande beslut om rättspsykiatrisk vård har löpt ut. *Lag (2008:416)*.

Upphörande av vården för anhållna m.fl.

15 §⁷ I fråga om den som ges rättspsykiatrisk vård enligt 4 § ska chefsöverläkaren genast besluta att vården ska upphöra när det inte längre finns förutsättningar för sådan vård. Chefsöverläkaren ska fortlöpande överväga frågan om den rättspsykiatriska vårdens upphörande.

Rättspsykiatrisk vård enligt första stycket ska upphöra senast

1. för den som är anhållen eller häktad, när beslutet om frihetsberövande upphört att gälla,
2. för den som är intagen med stöd av 10 § lagen (1991:1137) om rättspsykiatrisk undersökning, när han eller hon inte längre får hållas kvar på undersökningsenheten,
3. för den som är intagen i kriminalvårdsanstalt, när frigivning sker,
4. för den som är intagen i ett särskilt ungdomshem till följd av en dom på sluten ungdomsvård enligt 32 kap. 5 § brottsbalken, vid verkställighetens slut. *Lag (2008:416)*.

Särskild utskrivningsprövning

16 § I fråga om den som ges rättspsykiatrisk vård enligt 31 kap. 3 § brottsbalken med särskild utskrivningsprövning ska vården upphöra när

1. det inte längre till följd av den psykiska störning som föranlett beslutet om särskild utskrivningsprövning finns risk för att patienten återfaller i brottslighet som är av allvarligt slag, och
2. det inte heller annars med hänsyn till patientens psykiska tillstånd och personliga förhållanden i övrigt är påkallat att han eller hon
 - a) är intagen på en sjukvårdsinrättning för psykiatrisk vård som är förenad med frihetsberövande och annat tvång, eller
 - b) ges öppen rättspsykiatrisk vård. *Lag (2008:416)*.

16 a § En fråga om särskild utskrivningsprövning prövas av länsrätten efter anmälan av chefsöverläkaren eller efter ansökan av patienten.

Chefsöverläkaren ska anmäla frågan om särskild utskrivningsprövning senast fyra månader efter det att rättens beslut enligt 31 kap. 3 § brottsbalken blivit verkställbart, eller om patienten kommit till sjukvårdsinrättningen en senare dag, från den dagen. Därefter ska anmälan göras inom var sjätte månad från den dag då länsrätten senast meddelade beslut i frågan.

Chefsöverläkaren ska genast anmäla en fråga om särskild utskrivningsprövning när han eller hon anser att den rättspsykiatriska vården kan upphöra eller att vården bör övergå till öppen eller slutna rättspsykiatrisk vård.

Vid beslut om öppen rättspsykiatrisk vård ska rätten föreskriva de särskilda villkor enligt 3 b § första stycket 3 som ska gälla för vården. De särskilda villkoren får vara sådana som anges i 26 § tredje stycket lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård. Rätten får överlämna åt chefsöver-

läkaren att besluta om de särskilda villkoren. När det finns skäl för det, får rätten återta denna beslutanderätt. *Lag (2008:416)*.

16 b § Om chefsöverläkaren vid anmälan enligt 16 a § anser att den rättspsykiatriska vården ska fortsätta, ska han eller hon ange om vården bör ges som sluten eller öppen rättspsykiatrisk vård.

I anmälan om öppen rättspsykiatrisk vård ska det anges vilka omständigheter som utgör grund för tvångsvården och vilka särskilda villkor som rätten bör föreskriva. Till anmälan ska det fogas en sådan samordnad vårdplan som anges i 7 a § lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård. Därutöver ska det lämnas en särskild redogörelse för risken för att patienten till följd av sin psykiska störning återfaller i brottslighet som är av allvarligt slag och för de insatser som har planerats för att motverka att han eller hon återfaller i sådan brottslighet. Det som i 7 a § lagen om psykiatrisk tvångsvård sägs om öppen psykiatrisk tvångsvård gäller i stället öppen rättspsykiatrisk vård.

Till anmälan om fortsatt öppen rättspsykiatrisk vård ska det fogas en uppföljning av den samordnade vårdplanen. *Lag (2008:416)*.

Avvisning, utvisning m.m.

17 § Bestämmelserna i 29 § första stycket lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård gäller i fråga om upphörande av rättspsykiatrisk vård i samband med

1. avvisning eller utvisning enligt utlänningslagen (2005:716) av en patient som genomgår rättspsykiatrisk vård utan särskild utskrivningsprövning,
2. utvisning enligt lagen (1991:572) om särskild utlänningskontroll,
3. överlämnande, och
4. utlämning.

I fråga om den som genomgår rättspsykiatrisk vård enligt 31 kap. 3 § brottsbalken med särskild utskrivningsprövning och som skall avvisas eller utvisas efter beslut enligt utlänningslagen (2005:716) får trots tvångsvården verkställighet av beslutet ske om

1. det begärs av den myndighet som skall verkställa beslutet, och
2. chefsöverläkaren finner att förutsättningarna för vårdens upphörande i 16 § första stycket 1 är uppfyllda och att patientens tillstånd tillåter att beslutet verkställs.

Tvångsvården upphör i sådant fall när beslutet har verkställts.

Om beslut har meddelats att verkställigheten av en påföljd som innebär överlämnande enligt 31 kap. 3 § brottsbalken till rättspsykiatrisk vård skall föras över till en annan stat, upphör den rättspsykiatriska vården vid verkställighet av beslutet. *Lag (2007:245)*.

Överklagande m.m.

18 §⁸ Patienten får hos länsrätten överklaga ett beslut av chefsöverläkaren enligt denna lag som innebär

1. intagning enligt 3 c eller 3 d § för sluten rättspsykiatrisk vård,

⁸ Senaste lydelse 2006:664.

2. intagning enligt 5 § för rättspsykiatrisk vård, varvid överklagandet ska anses innefatta en begäran om att vården ska upphöra,

3. avslag på en begäran om att den rättspsykiatriska vården ska upphöra i fall som avses i 13 eller 15 §,

4. avslag på en begäran om tillstånd att vistas utanför vårdinrättningens område, i fall som avses i 9 § eller 10 § fjärde stycket första meningen eller meddelande av villkor i samband med en sådan vistelse,

5. återkallelse enligt 9 § eller 10 § fjärde stycket tredje meningen av tillstånd att vistas utanför vårdinrättningens område,

6. förordnande om förstöring eller försäljning av egendom enligt 8 § denna lag jämförd med 24 § lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård,

7. inskränkning i rätten att använda elektroniska kommunikationstjänster enligt 8 § denna lag jämförd med 20 a § lagen om psykiatrisk tvångsvård,

8. övervakning av försändelser enligt 8 § denna lag jämförd med 22 a § lagen om psykiatrisk tvångsvård, eller

9. meddelande av villkor i samband med öppen rättspsykiatrisk vård enligt 12 a § tredje stycket eller 16 a § fjärde stycket.

I övrigt får beslut av chefsöverläkaren enligt denna lag inte överklagas. Chefsöverläkaren får inte överklaga rättens beslut enligt denna lag.

När ett beslut av chefsöverläkaren överklagas, ska överklagandet ges in till länsrätten. Länsrätten prövar om överklagandet har kommit in i rätt tid. Har överklagandet kommit in för sent, ska länsrätten avvisa det, om förse-ningen inte beror på att chefsöverläkaren har lämnat patienten en felaktig underrättelse om hur man överklagar. Överklagandet ska inte avvisas, om det har kommit in till chefsöverläkaren innan tiden för överklagande har gått ut. I ett sådant fall ska chefsöverläkaren omedelbart vidarebefordra överkla-gandet till länsrätten. *Lag (2008:416)*.

18 a § Länsrättens beslut enligt 10 a § får inte överklagas. *Lag (1995:738)*.

19 § Kriminalvårdens respektive Statens institutionsstyrelses beslut enligt 8 § andra stycket, 10 b §, 11 a § och 11 b §, får överklagas av patienten hos allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten. *Lag (2005:978)*.

19 a § Kriminalvårdens beslut får inte överklagas enligt 19 § innan beslutet har omprövats av Kriminalvården. En sådan omprövning får begäras av den som beslutet angår om det har gått honom eller henne emot. Ett överkla-gande av ett beslut som inte har omprövats skall anses som en begäran om omprövning.

Vid omprövning enligt denna paragraf får beslutet inte ändras till patien-tens nackdel. *Lag (2005:978)*.

19 b § En begäran om omprövning skall vara skriftlig och ha kommit in till Kriminalvården inom tre veckor från den dag då patienten fick del av be-slutet. I begäran om omprövning skall patienten ange vilket beslut som avses och vilken ändring i beslutet som han eller hon begär. *Lag (2005:978)*.

19 c § Kriminalvården prövar om skrivelsen med begäran om omprövning har kommit in i rätt tid. Om skrivelsen har kommit in för sent skall den avvi-

sas, om inte förseningen beror på att myndigheten lämnat patienten felaktig underrättelse om hur man begär omprövning. *Lag (2005:978)*.

19 d § Kriminalvårdens beslut enligt 19 § överklagas till den länsrätt inom vars domkrets den kriminalvårdsanstalt, det häkte eller den polisarrest är belägen där patienten var inskriven när det första beslutet i ärendet fattades. *Lag (2005:978)*.

20 §⁹ Allmän åklagare får överklaga

1. beslut enligt 10 § första stycket av länsrätten att patienten får vistas utanför sjukvårdsinrättningens område,

2. beslut enligt 10 § fjärde stycket första meningen av länsrätten att överlämna åt chefsöverläkaren att för en viss patient besluta om tillstånd att vistas utanför sjukvårdsinrättningens område,

3. beslut enligt 16 a § att vården ska upphöra eller ges i form av öppen rättspsykiatrisk vård,

om åklagare före beslutet har anmält till rätten att beslutet kan komma att överklagas. *Lag (2008:416)*.

Handläggningen i domstol

21 § Frågor enligt denna lag vilka skall prövas i en länsrätt handläggs av den länsrätt inom vars domkrets sjukvårdsinrättningen är belägen. *Lag (2000:354)*.

21 a § Mål enligt denna lag skall handläggas skyndsamt. Så snart en ansökan eller anmälan har kommit in till länsrätten, skall rätten pröva om den har kommit in i tid. Har den kommit in för sent, skall rätten skyndsamt underätta chefsöverläkaren om detta.

Ett mål hos en länsrätt skall tas upp till avgörande inom åtta dagar från den dag då ansökan, anmälan eller överklagandet kom in till länsrätten. Om målet gäller en patient som genomgår rättspsykiatrisk vård enligt 31 kap. 3 § brottsbalken med beslut om särskild utskrivningsprövning, skall målet tas upp till avgörande inom femton dagar från den dag då målet anhängiggjordes vid länsrätten. Länsrätten får förlänga tidsfristerna om det behövs ytterligare utredning eller om någon annan särskild omständighet gör det nödvändigt.

Föreskrifterna i andra stycket gäller inte mål om förstöring eller försäljning av sådan egendom som avses i 24 § lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård.

Länsrätten får förordna rörande saken i avvaktan på att målet avgörs. *Lag (2000:354)*.

21 b § I fråga om muntlig förhandling gäller bestämmelserna i 36 och 37 §§ lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård. I fråga om mål enligt 10 a eller 10 b §§ skall dock 36 § och 37 § andra stycket nämnda lag inte tillämpas. *Lag (2000:354)*.

⁹ Senaste lydelse 2000:354.

21 c §¹⁰ Vid handläggningen i kammarrätt av mål enligt denna lag ska nämndemän ingå i rätten. Detta gäller dock inte mål som enbart gäller en fråga som avses i 18 § första stycket 3, 4, 5, 6 eller 9.

I ett mål enligt 18 § första stycket 4, 5 eller 9, i fall då vården är förenad med särskild utskrivningsprövning, ska dock nämndemän ingå i kammarrätten. *Lag (2008:416)*.

22 §¹¹ I ett mål enligt 10 § första stycket eller 16 a §, som har väckts genom ansökan av patienten, eller enligt 18 § första stycket 1 eller 2 ska länsrätten inhämta yttrande av chefsöverläkaren. Om en chefsöverläkare ger in en ansökan eller anmälan enligt 3 c §, 10 § första stycket, 12 a eller 16 a §, ska han eller hon ange sin uppfattning i den fråga som ska prövas och lämna en redogörelse för de omständigheter på vilka uppfattningen grundas.

Om det inte är uppenbart behövligt, ska rätten i ett mål enligt 10, 10 a eller 16 a § ge åklagaren i det mål där beslutet om rättspsykiatrisk vård har meddelats eller, när det finns särskilda skäl, någon annan åklagare tillfälle att yttra sig innan beslut meddelas i fråga om

- öppen rättspsykiatrisk vård,
- tillstånd att vistas utanför vårdinrättningens område,
- överlämnande åt chefsöverläkaren att besluta om sådant tillstånd,
- medgivande för chefsöverläkaren att ge tillstånd till vistelse utanför vårdavdelningen men inom sjukvårdsinrättningens område, eller
- upphörande av vården. *Lag (2008:416)*.

22 a §¹² Offentligt biträde för den som åtgärden avser ska förordnas i mål hos allmän förvaltningsdomstol om målet gäller

1. medgivande till fortsatt vård enligt 3 c eller 12 a §,
2. upphörande av vård enligt 16 a §,
3. överklagande av beslut enligt 18 § första stycket 1, 2, 3, 7 eller 8, eller
4. tillstånd eller återkallelse av tillstånd att vistas utanför vårdinrättningens område för den som ges rättspsykiatrisk vård enligt 31 kap. 3 § brottsbalken med beslut om särskild utskrivningsprövning.

Offentligt biträde ska dock inte förordnas, om det måste antas att det inte finns något behov av ett biträde. *Lag (2008:416)*.

22 b §¹³ I fråga om den som ges rättspsykiatrisk vård enligt 31 kap. 3 § brottsbalken med beslut om särskild utskrivningsprövning får allmän åklagare ansöka om att länsrätten upphäver beslut om

- tillstånd till vistelse utanför vårdinrättningens område, eller
- överlämnande åt chefsöverläkaren att besluta om tillstånd till vistelse utanför vårdinrättningens område.

Åklagaren får även ansöka hos länsrätten om att en patient som ges öppen rättspsykiatrisk vård enligt 3 b § första stycket åter ska ges sluten rättspsykiatrisk vård.

I ett mål enligt första eller andra stycket ska länsrätten inhämta yttrande av chefsöverläkaren. *Lag (2008:416)*.

¹⁰ Senaste lydelse 2000:354.

¹¹ Senaste lydelse 1995:738.

¹² Senaste lydelse 2006:664.

¹³ Senaste lydelse 2000:354.

23 §¹⁴ Chefsöverläkaren får uppdra åt en erfaren läkare, med specialistkompetens inom någon av de psykiatriska specialiteterna, vid sjukvårdsinrättningen eller den enhet för rättspsykiatrisk undersökning där patienten vårdas att utföra uppgifter som chefsöverläkaren har enligt denna lag. Om det finns särskilda skäl, får chefsöverläkaren lämna ett sådant uppdrag åt en annan läkare vid inrättningen eller enheten, dock inte när det gäller

1. intagning enligt 3 c eller 3 d § för sluten rättspsykiatrisk vård,
2. beslut enligt 5 § om intagning för rättspsykiatrisk vård,
3. ansökan enligt 3 c eller 12 a § om medgivande till fortsatt vård,
4. anmälan enligt 16 a § om särskild utskrivningsprövning,
5. beslut om behandlingen enligt 8 § denna lag jämförd med 17 § första stycket sista meningen lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård,
6. beslut om fastspänning enligt 8 § denna lag jämförd med 19 § andra stycket lagen om psykiatrisk tvångsvård,
7. beslut om avskiljande enligt 8 § denna lag jämförd med 20 § andra stycket lagen om psykiatrisk tvångsvård,
8. beslut om inskränkning i rätten att använda elektroniska kommunikationstjänster enligt 8 § denna lag jämförd med 20 a § lagen om psykiatrisk tvångsvård,
9. beslut om övervakning av försändelser enligt 8 § denna lag jämförd med 22 a § lagen om psykiatrisk tvångsvård, eller
10. beslut om upphörande av sådan inskränkning eller övervakning som anges i 8 och 9. *Lag (2008:416)*.

24 § Bestämmelserna i 40 § första stycket, 42 och 43 §§, 44 § första stycket samt 46 och 49 §§ lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård tillämpas även beträffande rättspsykiatrisk vård.

25 § Beslut som meddelas enligt denna lag gäller omedelbart, om inte annat förordnas.

Om åklagaren före en länsrätts beslut har anmält att beslutet kan komma att överklagas, får länsrättens eller kammarrättens beslut inte verkställas förrän det har vunnit laga kraft eller rätten dessförinnan har underrättats om att beslutet inte kommer att överklagas.

Har åklagaren enligt andra stycket underrättat länsrätten eller kammarrätten om att beslutet inte kommer att överklagas, skall rätten genast meddela vårdinrättningen att beslutet kan verkställas. *Lag (2005:374)*.

26 §¹⁵ Chefsöverläkaren ska se till att en patient som vårdas enligt denna lag, så snart patientens tillstånd tillåter, genom en individuellt anpassad information upplyses om sin rätt att få en stödperson.

När rättspsykiatrisk vård i fall som avses i 1 § andra stycket 1 har påbörjats eller upphört, ska chefsöverläkaren snarast underrätta vederbörande nämnd enligt lagen (1998:1656) om patientnämndsverksamhet m.m. om att så har skett. Nämnden ska i fall som avses i 4 § underrättas när patienten enligt 18 § första stycket 3 har överklagat ett beslut av chefsöverläkaren om att

¹⁴ Senaste lydelse 2006:664.

¹⁵ Senaste lydelse 2000:354.

den rättspsykiatriska vården inte ska upphöra, liksom när vården efter överklagandet har upphört.

Föreskrifterna om stödperson i 30–31 a §§ lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård gäller i tillämpliga delar vid rättspsykiatrisk vård. Föreskriften i 30 § tredje stycket andra meningen nämnda lag om rätt för stödpersonen att besöka patienten på vårdinrättningen gäller dock bara i den mån det inte möter hinder på grund av inskränkningar i patientens rätt att ta emot besök som har beslutats med stöd av 8 § tredje stycket denna lag eller 16 § lagen (1976:371) om behandlingen av häktade och anhållna m.fl. *Lag (2008:416)*.

26 a § Om det finns särskilda skäl med hänsyn till en stödpersons säkerhet, skall chefsöverläkaren lämna ut nödvändiga upplysningar om patienten till stödpersonen eller till den nämnd som avses i 26 § andra stycket. *Lag (2000:354)*.

27 § I fråga om polismyndighets skyldighet att lämna biträde gäller i tillämpliga delar 47 § andra stycket lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård. Sådant biträde skall lämnas även när en patient i fall som avses i 7 § första stycket inte inställer sig när vården skall påbörjas.

28 §¹⁶ Ges en patient rättspsykiatrisk vård som är förenad med särskild utskrivningsprövning ska chefsöverläkaren, om det behövs med hänsyn till brottet och övriga omständigheter, ge målsäganden möjlighet att begära att bli underrättad när

1. patienten har lämnat sjukvårdsinrättningen utan tillstånd eller inte har återvänt dit sedan tiden för ett tillstånd att vistas utanför inrättningens område har gått ut eller tillståndet har återkallats,

2. beslut har fattats om att patienten får vistas utanför sjukvårdsinrättningens område,

3. beslut har fattats om att patienten ska genomgå öppen rättspsykiatrisk vård, eller

4. beslut har fattats om att vården ska upphöra.

Önskar målsäganden underrättelse, ska en sådan ges vid beslut som anges i denna paragraf innan patienten lämnar vårdinrättningen och annars så snart som möjligt.

Om det finns särskilda skäl får en sådan underrättelse lämnas utan att målsäganden begärt att bli underrättad.

Underrättelsen ska utformas på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet. Underrättelsen ska innehålla information om de regler som gäller för meddelande av besöksförbud enligt lagen (1988:688) om besöksförbud. *Lag (2008:416)*.

29 § Utöver vad som annars följer av lag eller förordning är chefsöverläkaren skyldig att till kriminalvården lämna ut uppgift om en patient som efter den rättspsykiatriska vårdens upphörande skall förpassas till häkte eller kriminalvårdsanstalt, om uppgiften behövs inom kriminalvården.

Motsvarande skyldighet att lämna uppgifter gäller för chefsöverläkaren i förhållande till Statens institutionsstyrelse beträffande den som efter den rättspsykiatriska vårdens upphörande skall förpassas till ett särskilt ungdomshem till följd av en dom på sluten ungdomsvård enligt 32 kap. 5 § brottsbalken. *Lag (2006:897)*.

30 § En patient som vårdas med stöd av denna lag skall så snart hans tillstånd medger det genom chefsöverläkarens försorg upplysas om sin rätt

1. att enligt 18 § överklaga vissa beslut,
2. att ansöka enligt 16 § andra stycket om att den rättspsykiatriska vården skall upphöra,
3. att ansöka enligt 10 eller 11 § om tillstånd att vistas utanför vårdinrättningens område,
4. att anlita ombud eller biträde, och
5. att enligt 22 a § få offentligt biträde.

Denna lag skall finnas anslagen inom sjukvårdsinrättningen eller undersökningsenheten, väl synlig för patienterna. *Lag (2000:354)*.

Övergångsbestämmelser

1. Denna lag¹⁷ träder i kraft den 1 januari 1992.

2. Beträffande personer, som vid ikraftträdandet är intagna på en sjukvårdsinrättning med stöd av lagen (1966:293) om beredande av slutna psykiatrisk vård i vissa fall, ges övergångsbestämmelser i anslutning till lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård.

1. Denna lag¹⁸ träder i kraft den 1 juli 2000.

2. Har ett vårdintyg utfärdats före den 1 juli 2000, får intagning beslutas på grundval av det och enligt äldre föreskrifter senast den 4 juli 2000.

3. Ett tillstånd att vistas utanför sjukvårdsinrättningens område under återstoden av vårdtiden och som har meddelats enligt äldre föreskrifter gäller längst till dess att länsrätten beslutat om fortsatt vård.

1. Denna lag¹⁹ träder i kraft den 1 januari 2006.

2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande dels i fråga om Kriminalvårdsstyrelsens prövning av annan kriminalvårdsmyndighets beslut som har fattats före ikraftträdandet, dels i fråga om överklagande av Kriminalvårdsstyrelsens beslut som har fattats före ikraftträdandet. Vad som i de äldre föreskrifterna sägs om Kriminalvårdsstyrelsen skall efter ikraftträdandet i stället gälla Kriminalvården.

1. Denna lag²⁰ träder i kraft den 1 september 2008.

2. En ansökan om tillstånd att vistas utanför sjukvårdsinrättningens område ska prövas enligt äldre föreskrifter om den kommit in till chefsöverlä-

¹⁷ 1991:1129.

¹⁸ 2000:354.

¹⁹ 2005:978.

²⁰ 2008:416.

SFS 2008:416

karen, länsrätten, Kriminalvården eller Statens institutionsstyrelse före ikraftträdandet.

På regeringens vägnar

GÖRAN HÄGGLUND

Lars Hedengran
(Socialdepartementet)